

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 4, December 2019, p. 431-438

Received	Reviewed	Published	Doi Number
01.01.2019	01.01.2019	25.12.2019	10.29228/ijlet.xxx

**Perception of the Latest Samurai Film
in Post-Colonialism and Orientalism Context**

Birkan KARGI¹

ABSTRACT

In this study, the elements of Orientalist concepts which are against Anglo-Saxon nobility knowledge and prosperity have been examined in terms of the ideology of Orient and how it has been perceived by the audiences through the film of Samurai. The dominant Western representatives' trying to enforce similar strategies towards the East has made the issue significant. Systematically, first orientalism has been described in the view of E. Said and then the film analysis has been made in the Orientalism context. For this goal, audience based view has been given priority in the postmodern sense between explanatory and semantic analysis types. In the audio visual reading sense, through contextual analysis, the perception of inference from the given content has been studied. Through the Orientalist view, the elements lacking have been determined. Finally, Orientalism in the movie sector has been determined as a common concept differentiating the Western people from those of non-Western people and it emphasizes of reflecting the Western modern political and cultural functions.

Key Words: Colonialism, Orientalism, West, East, Post-Colonialism.

**Post-Koloniyalizm ve Oryantalizm Bağlamında
Son Samuray Filminin Alımlanması**

ÖZET

Bu çalışmada, sanat bağlamında sinemada Oryantalist anlayışın öğeleri, Anglo-Sakson asilliğinin, bilgisinin ve zenginliğinin karşısında yer alan bir Şarkın kendisine bağımlı olmasını içeren egemen ideolojisinin Son Samuray Filmi çerçevesinde nasıl ortaya konulduğu ve izleyicinin alımlanmasının nasıl yapılandırıldığı incelenmiştir. Zira egemen Batı temsilcilerinin Doğuya yönelik benzer stratejileri birçok ülkede uygulamaya çalışmaları konuyu güncel hale getirmiştir. Yöntem olarak önce E. Said bakış açısından oryantalizm tanımlanmış daha sonra oryantalizm bağlamında Film analizi yapılmıştır. Bu amaca yönelik olarak anlatsal ve anlamsal çözümleme biçimleri arasında postmodern anlayışın doğrultusunda okur (izleyici) odaklı bakış öncelenmiştir. İşitsel ve görsel okuma bağlamında filimin içerik analizleri ile söylenenden olduğu kadar söylenenden söylenmeyenler yordanmış, Oryantalist anlayışla ilgili örtük ve eksik öğeler açılmıştır. Son olarak sinemada **oryantalizm** Batılıları Batılı olmayanlardan ayıran ortak bir kavram olarak tanımlanmış ve Batı'nın modern, siyasal ve düşünsel kültürünü yansıtmaya işlevi taşıdığı vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Koloniyalizm, Oryantalizm, Batı, Doğu, Postkoloniyalizm.

¹ Prof. Dr., Amasya Üniversitesi, birkankargi@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3242-3385.

Giriş

Bu çalışmanın amacı, sanat bağlamında sinemada Oryantalist anlayışın öğeleri, Anglo-sakson asilliğinin, bilgisinin ve zenginliğinin karşısında yer alan bir Şarkın kendisine bağımlı olmasını içeren egemen ideolojisinin 'Son Samuray' filmi çerçevesinde nasıl ortaya konulduğu ve izleyicinin alımlamasının nasıl yapılandırıldığı incelenmiştir. Zira egemen Batı temsilcilerinin Doğuya yönelik benzer stratejileri birçok ülkede uygulamaya çalışmaları konuyu güncel hale getirmiştir.

Çalışmada ilk olarak araştırmının temelini oluşturan oryantalizm kavramı üzerinde durulmuş, daha sonra Son Samuray filmi oryantalist öğeler ışığında analiz edilerek incelenmiştir. Bu amaca yönelik olarak anlatsal ve anlamsal çözümleme biçimleri arasında postmodern anlayışın doğrultusunda okur (izleyici) odaklı bakış öncelenmiştir. İşitsel ve görsel okuma bağlamda filimin içerik analizleri ile söylenenden olduğu kadar söylenenden söylenmeyenler yordanmış, Oryantalist anlayışla ilgili örtük ve eksik öğeler açıklanmıştır.

Kolonyalizm, Postkolonyalizm ve Oryantalizm

15.yüzyılda buluşlar ve yeni ticaret yolların keşfedilmesiyle Batının küresel bir güç olması, Kolonyalizmin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Buna bağlı olarak Kolonyalizmin (Sömürgecilik) ortaya çıkarmış olduğu ekonomik, politik ve sosyal alanlardaki acımasız sonuçlar, Aydınlanma döneminden sonra, modernist düşünce akımlarının gelişmesiyle meşrutiyet sorunu ortaya çıkmış ve yoğun olarak eleştirilmiştir. Ancak 18.yüzyıldan itibaren hayali anlamıyla akademik anlamı arasındaki etkileşim süregelmiştir.

Başlangıçta kolonyalizmden kaynaklanan Oryantalizm içinde batının doğuya ait düşünceleri batılı seyyahların, ressamların doğruluğu tartışmalı fantastik ve egzotik aktarımlarından oluşmuştur. Bu durum bir bakıma 'gerçeğin ne olduğu' hususundaki Platon'un mağara teorisine benzer. Buna göre, mağarada insanlar arkaları dışarıya dönük zincirlenmiş olarak otururken dışardan yansıyan nesnelere gölgelerini gerçek sanırlar. Aynı şekilde Doğuya ait gerçeklerde Batılıların hayal dünyasındaki gerçeklerle yer değiştirerek yanlış yargılara yol açmıştır. Öte yandan bazı düşünürlere göre kolonyalizm modernleşmenin gelişimi ve zenginliği olarak tanımlansa da sonuçları bakımından bir vahşi hükümlerliği imler. Bir anlamda antikadan beri süregelen batının icadı şarkın güncelliğini yitirmesi, bağımsızlık hareketleriyle başlamış 1965-1970 yıllarında somutlanmıştır. Toplumsal siyasi dönüşümlere uygun olarak geleneksel Oryantalizm, kolonyalizm yapısı içinde kültür emperyalizmine dönüşerek yeniden literatüre girmiştir.1970'li yıllarda 'sömürgecilik sonrası' (postkolonyalizm) genel olarak sömürgeciliği ve sonuçlarını sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik ve sanat üzerinden eleştirel olarak inceleyen disiplinler arası bir yaklaşım olarak tanımlanmıştır.

Foucault'un 'bilgi iktidar ve söylem' ile ilgili düşüncelerin ışığında Edward Said, 'Oryantalizm veya şarkiyatçılık' adlı eseriyle postkolonyalizm" üzerine yapılan tartışmalara farklı bir pencereden bakarak yeni görüşlerin oluşmasına önemli katkılar sağlamıştır. Alana dair yaptığı eleştirilerde Doğu toplumlarının dillerini, kültürlerini ve tarihlerini incelemek amacıyla akademik bir disiplin olarak kurulan Oryantalizmin bu sınırların dışına çıkarak literatürde Batının 'hükmetme' geleneğinin parçası bir söyleme dönüşmesini ele almış ve irdelenmiştir. Ayrıca Oryantalizmi, biri disiplin diğeri ideoloji olarak iki farklı bakış açısı altında değerlendirmiştir.

Oryantalizm, E. Said'in belirlemesine göre farklı erk biçimleriyle de tanımlanan bir söylemdir. Bunlar sömürgeci, emperyalist yönetim erki olarak 'siyasi erk', karşılaştırmalı dilbilim, siyasal bilimler, felsefe

olarak 'düşünsel erk', inanç, beğeni ve değerler zinciri olarak 'kültürel erk', biz ve onlar ile ilgili olarak 'ahlak erkleri' şeklinde sıralanabilir.

Ayrıca Said, Oryantalist söylemlerde rasyonel, ilerici, uygar 'biz' (Batı) imgesine karşı irrasyonel, gerici, barbar, öteki (Doğu) imgesinin nasıl kutuplaştırılarak oluşturulduğunu ve bu süreçte Doğu kültürlerindeki zengin farklılıklarının kurgusal genellemelerle nasıl kalıp yargılara dönüştürülerek ortaya koymaya çalışıldığını eleştirel bir dille ortaya koyar. Ona göre Batı hem bilgi hem de bilgiye bağlı güçlere sahip olması nedeniyle, Doğu-Batı ilişkilerinde, Oryantalist söylem aracılığıyla Doğu üzerinde kültürel egemenlik kurmuş ve Doğuyu ötekileştirerek kendini varsıllaştırmıştır (Said,1998). Nitekim E.Said Oryantalizm ile ilgili çalışmalarında Postyapısalcılığın yapı sökümleri olarak bilinen eleştirel düşünce yöntemiyle Batıyı yapı söküme uğratarak meşrutiyetini sorgulamış ve düşünme biçimini Batıdan Doğuya kaydırarak, çalışmalarının nesnesi olan Doğuyu özne haline getirmeye çalışmıştır

Öte yandan A. N. Rubin görüşlerinde E.Said'in Oryantalizm çalışmasının yeni bir izleğe sahip olmadığını, ondan önce Doğu-Batı ilişkisi ve kolonyalizm üzerine yapılan kimi çalışmalarda da benzer konuların incelendiğini ve E.Said'in çalışmasının farkının, M. Foucault, R. Williams ve A. Gramscin felsefelerini derleyerek Batının Doğu üzerindeki gücünün otoritesine meydan okumak olduğunu belirtir. (Rubin,2014.25)

E.Said'in Oryantalizm anlayışına dönük, Doğunun dili, kültürü ve tarihi için sağladığı yararları yeterince yer vermediği, analizlerini gerçekleştirirken batıya ait kaynaklarda duygusal seçkinlik yaptığı, kökeninden dolayı Doğulu zihniyetle uyum içinde olma eğilimi olduğu eleştirileri yapılmıştır. Benzer şekilde ortaya koyduğu Oryantalist anlayışa ait görüşlerde Avrupalı aklın üstünlüğü yargısını ortaya koyan Volter, Kant ve Hegel gibi felsefecilere hiç değinmemesi onun vargılarındaki felsefi temelde önemli eksiklik yaratmıştır.

Tüm eleştirilere rağmen E.said'in çalışmasını özgün yapan olgu, Oryantalizmi kolonyalist kuramsal bağlam içine yerleştirmekle kalmayıp aynı zamanda onun bilgi ve gerçek üretimi hususunda bir yöntem olduğunu da göstermesi, böylelikle de Doğuyu ayıran ayırımın nasıl epistemolojik ve ontolojik kılındığını ortaya koyabilmiş olmasıdır.

Karşıt olarak Oksidentalizm ise Doğu'nun Batı algısını içerir. Oryantalizmin Doğuyu kendi açısından bakarak önyargılarla tanımlaması gibi Oksidentalizmin de Batı'ya benzer bir özcülükle tanımladığı görülür. Bu görüşe göre medeniyet Mısır, Babil, Mezopotamya, Orta Asya, İran, Çin gibi yerlerde başlamıştır. Oksidentalizme göre doğu kadim topraklardır ve tek tanrılı dinlerin alanıdır, ayrıca Doğu ulvi ahlaki değerleri, adalet ve doğruluğu temsil etmektedir.

Postkolonyalizme Eleştirel Açıklama Olarak Maduniyet

Alanla ilgili Postkolonyal çalışmaları içerisinde E.Said sömürülenler üzerinde yeterince durmaması nedeniyle de eleştiri almıştır: Nitekim kimi ilgili literatürde örneğin, kadın bedeninin kolonyal dönemin başlangıcından günümüze değin fethedilmekle simgeleştirildiği görülmektedir. Bu eksiklik beraberinde sömürgecilik karşıtı hareketleri önceleyen Maduniyet araştırmalarını getirmiştir. Maduniyet araştırmalarının amacı sömürgecilik tarihini tersinden yazmak, baskılanların bakış açılarını incelemek ve ifade etmektir. Bu bağlamda Chakravorty Spivak'ın da maduniyet araştırmalarını post yapısalcı bir perspektiften eleştirerek yapı söküme uğratmıştır. Hatta Spivak Maduna Konuşabilir mi? (1988) adlı çalışmada maduniyet araştırmalarının sadece sömürgeci güçlere karşı olanların sesi

değil kendi bakış açılarını ifade edemeyenlerin 'sessizin sesi' olması gerektiğini savunmuştur (Cuff, Sharroch ve Francs,2006:436)

Spivak, çalışmasında Hindistan'daki dul kadının kendisini yakma seklindeki intiharı (sati) geleneğini örnek verir. Batı bu geleneği kaldırarak (yasaklayarak) kendini kurtarıcı beyaz medeni erkek olarak tanımlarken, Hindistan'daki ataerkiler ise sati yapan kadınları cesur kadınlar olarak tanımlarlar. Bu karşıt kutuplu anlayışlar kadını özne olarak kabul etmediklerinden onların sesini duymazlar. Spivak'a göre madunyet araştırmaları kendi bakış açılarını ifade edemeyenlerin anlatımıdır.

Oryantalizm ve Sinema

Postkolonyal anlayış içerisinde Oryantalizmin en sık karşılaştığı alanlardan birisi sanattır. Resimden, edebiyata, sinemadan, müziğe kadar birçok sanat formunda kendisini gösteren oryantalizm ve maduniyet uygulamaları, sanat yapıtları aracılığıyla kurmaca evreninde yeniden üretilmektedir.

Bu bağlamda Beyaz perdedeki gönderilerin yerine ulaşması için izleyicinin sinema dilini işitsel ve görsel okuma yollarıyla kendi ekin bilgisin ışığında anlaması gerekir. Sinemada ki her hangi bir gösterge, simge de sinemanın dilini oluşturmaktadır. Bu kapsamda kullanılan tarihsel aktarımlar, efsaneler, mitolojik unsurlar, öyküler, rüyalar, resim, müzik ve bunun gibi çeşitli göstergelerle sinema dilini oluşturulmaktadır. Bu verilerin ortak unsuru, tarihsellikte olduğu gibi zaman ögesidir. Geçmişe ait öyküler yazınsal ölçütler içerisinde kurgusal evren zamanına uygun hale getirilerek üretilir (Genç, 2011: 39). Bu nedende anlam çözümlenmesi için dil, simge ve kavram ilişkisinin sadece dilin değil dil dışı dizgelerinde incelenmesi gerekmektedir.

Filmler sanat ve ideolojilerin kesiştiği en önemli aktarım biçimleridir. Zira eyleme dayalı görsel ve işitsel öğelerle istedik gönderiler, göstergeler ve simgeler yardımıyla izleyicide özdeşlik yaratılır, katarsise yol açar. Bu nedenle ideoloji ve sinema arasında amaçsal bir yakın ilişki bulunur. Batı sinemasının temel ideolojisi 'egemen sınıf' ideolojisidir ve bu amaca uygun olarak çoğunlukla, Batı toplumunu, Doğunun kurtarıcısı olarak gösteren, kendine ait olumlu değerlerin karşısına tüm olumsuzluklarıyla Doğuyu koyan, Oryantalist yaklaşımdan oldukça sık yararlanmışır. Nitekim 20 ve 21. yüzyılın Batı sinemasında yer alan bazı filmler, oryantalist düşüncenin dayandığı temeller üzerinden şekillenerek, Doğu'yu despotik ve biat kültürünün egemen olduğu, gizemli, egzotik, bir yer olarak temsil etmektedir (Bernstein, 1997: 3, Rosenblatt, 2009: 61). Ayrıca Doğu, Oryantalist öge olarak tanımlanan birçok "stereotip" lerin bulunduğu bir masal ve macera diyarı olarak sunulmaktadır (Kirel, 2012: 459).

Oryantalist anlayışın öncülüğü İngiltere ve Fransada imparatorlukların ortadan kalkmasından sonra Amerikay'a geçmiştir. Öteki üzerine kurulu bu Oryantalist düşüncenin izleri, Amerikan sinemasında Japonya özelinde senaryosunu yazıp yöneten Edward Zwick'in 'Son Samuray' (2003) filminde de görülmektedir. Film zamanı Endüstri devrimi sonrası 1870'li yıllar, uzam ise Doğu olarak Japonya'dır. Sorunsal ise gelişmiş Batının (Amerika) geri kalmış Doğuda (Japonyada) silah ve demir yolu yapımıyla sömürü amaçlı ticari imtiyaz sağlamaktır.

Filmin Konusu

Amerikadaki savaşıardan yorgun Yüzbaşı Woodrow Algren 1870'li yıllarda bir silah şirketinin temsilcisi olarak Japonya'ya gider. Amacı imparator Meiji'nin ordusunu yeni silahlarla donatmak ve eğitmektir. İmparatorun ordusu başkaldıran samurayları ortadan kaldırmak için hazırlanırken yüzbaşı samuraylara esir düşer. Onların arasında samurayların lideri Katsumoto'dan onur, yaşam ve savaş

konusunda çok şey öğrenir ve iki taraf arasında bir seçim yapmak zorunda kalır. Sonunda tüm samuraylar ölür. Algren geriye tek sağ kalan olayların son görgü tanığı olur.

Son Samuray Filimi ve Oryantalizm

Oryantalizm bağlamında bilimin, aklın uygarlığın temsilcisi batı, despotik, düşünce üretmeyen, biat kültürüne ve geleneklerine bağlı, içe kapalı Doğuya, Japonya'ya, moderniteyle ilerlemeyi getirmek ister. Bu girişim bir gelişme değil dışardan taşınan normlarla sağlanan tartışmalı siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve yapısal değişmelere yol açar. Filimde Batının hedefi, Doğuyu uygarlaştırma adı altında, ona hegemonyasını kabul ettireme anlayışı silah satış girişimi ile somutlaşır. Asıl amaç demir yolları yapımıyla ticari imtiyaz sağlamaktır. Batının doğuya üstünlüğü filmin sonunda sadece Batıyı temsil eden Yüzbaşı figürünün hayatta kalmasıyla açık bir şekilde gözlemlenir.

Filimde kurgu, oryantalist söylemlerin etkileyici, başarılı bir şekilde aktarılmasında büyük etkisi vardır. Griffith'in kutupluluk düşüncesine dayandırdığı koşut kurgu, Amerika sinemasının oryantalist söylemine uygun olduğundan ötürü bu filmde de hâkim olan kurgulardan biridir. Örneğin birbirine iki koşut çizgi, kılıç ve yeni tüfek imgeleri ile gelenekçi ve sömürgeci anlayışlar ortaya konur. İki farklı statü göstergesi olarak 'sürekli yığınlar halinde atlarıyla liderlerin peşinden giden samurayların', 'emir komuta içerisinde hareket eden askerlerin', 'imparatorun önünde bakanlar ve danışmanların' görüntüleriyle doğuya ait despotizm, boyun eğme, itaat gibi soyut kavramlar kurgu yöntemiyle somut, gözlemlenebilir kavram haline getirilir.

Aynı düşünce doğrultusunda farklı kültürlerden geçmiş edebiyat malzemeleri şimdiki edebiyatın içine yerleştirilerek gerçekleştirilmiş ve metinlerarası gönderilerin anıştırılmasıyla eylem zinciri zenginleştirilmiştir. Taka figüründe şekil bulan itaatkâr, sessizce bir erkeğe hizmete kendini adanmış özel giyseler içerindeki kadın figürü, batılı önyargıların Doğuda yarattığı ve aradığı 'Geysa' kadın modelidir. Filimde Doğu anlatılırken Oryantalist anlayışa uygun olarak Doğu - Batı ikileminden de yararlanılmıştır. Benzer bağlamda Batının fantezilerinde yer alan 'gizemli çıplak kadın' imgesi, Taka'nın doğada yıkanırken yüzbaşı tarafında hayranlıkla izlenen görüntüsüyle aktarılmıştır. Kurguya uygun olarak bu sahne Taka'nın kocasını öldüren adamı affetme sahnesi olarak yansır. Ancak aynı zamanda bu 'yikanma Sahnesi' batı mitolojisinde ki Demeter'in Lodon ırmağında yıkanıp öfkesinden arınmasını da imler.

Filimde daha birkaç kurgusal görüntülerle 'hazır düşünce kalıpları' olarak mitolojik göndergelerden ve efsanelerden yararlanılmıştır. Örneğin tapınaktaki çiçek açmış kiraz ağacı: Japon mitolojisinde Kiraz Çiçeği 'sakura' güzelliği ve çok çabuk dökülmesiyle yaşamın geçiciliğini, yaşama ve ölümü simgeler. Nitekim Batılılara göre barbar Samuray 'her nefeste hayatı tanımak, her çay kasesinde' diyerek kiraz çiçekleri ile kısacık ömürde yaşamın anlamını kavramanın önemini yani 'Bushido' felsefesini vurgular. Oryantalizmi güçlendiren kaynaklardan olan Alman Felsefesi ve yazını da 'kiraz çiçeğinin güzelliği' karşısında hayranlığını felsefi yordamlarla dile getirmiştir. Nitekim Aydınlanma sonu yazarlarından Berthold Heinrich Brookes (1680-1747) 'Geceleyin Kiraz Çiçekleri' (1774) adlı şiirinde geceleyin çiçek açmış kiraz ağacının (Doğa) güzelliğini vurgulayarak Tanrının mükemmelliğini övmeye çalışmıştır. Şair bir anlamda yaratılandan yaratana ulaşmayı imlerlerken yaşam ve ötesinin değerini vurgular. Bu anlayış J. C. Gottsched de ifadesini bulan katı akılcı tutuma karşı akım olan Pietizmdir (1700-1775) ve tanrının yüceliğini ruhun derinliklerinde hissetme olgusuna dayanır. Pietizmin saygılı davranışı, bağlılığı, sadakati, ödev bilincini ve inancı önceleyen anlayışı ile Bushido'nun değerleri arasında benzerlikler bulunur.

Doğu felsefesine ait kiraz çiçeği motifiyle, yaşarken ölümü aşma düşüncesiyle kadercilik vurgulanırken batı felsefesinde kiraz çiçeği motifi, tanrının yüceliğini ruhun derinliklerinde aranmasını imlemiştir. Batı felsefesinde inanç, akıl duygu sentezi ile tanımlanırken, Doğuda yazgı ve kabullenme benimsenmiştir. Bu motifin filmde yer alması oryantalist anlayış çerçevesinde doğunun yaşama bakışı ve inanç anlayışını göstermektedir. Dolaylı olarak imlenen ise aynı konuda Batının ruh akıl beraberliğiyle ne kadar dengeli olduğunu izleyiciye anımsatmaktadır.

Batılılarca top ve tüfekte donatılmış çok kalabalık imparatorluk ordusuyla sadece kılıç ve okları olan sayıca oldukça az samuraylar son savaşa girmeden önce yüzbaşı Katsumoto'ya Termofil savaşındaki Ispartalıların öyküsünü anlatır. Öykü MÖ 480 yılında az sayıdaki Yunanlı askerler ile çok kalabalık Pers ordusu arasında geçen bir muhaberedir. Samuraylar son hücumla kalkarken Katsumoto yüzbaşıya savaşın sonunu sorar ve tüm Yunanlı savaşçıların öldüğünü öğrendikten sonra atını hızla ölüme sürer. Bu savaşın sonunda yüzbaşı dışında herkes ölür. Samurayların ölüm karşısındaki korkusuz tutumları düşmanları tarafından saygı görür. Termofil savaşında Doğu (Persler) Batıya (Yunanlılara) üstün gelmiş ve uygar Batı barbar olarak adlandırılan Doğu tarafından istila edilmiştir. Filmdeki savaşta samuraylar, Yunanlı savaşçılar gibi yok olmuşlardır. Teknolojik üstünlüğe sahip Batı beyazperdede bu sefer ilkel Doğuyu yenmiştir. Tüm filmde egemen olan medeniyetler çatışması bu öykü ile bir kez daha öne çıkarılmıştır.

Doğulu insan ve düşüncesi Oryantalist anlayışa uygun olarak vahşi Samuray Figürüyle yansıtılır. Oysaki Samuray 'hizmet eden' demektir ve dürüst, onurlu, cesur, merhametli bir anlayışa sahiptir. Bir yandan yaşamı mükemmelleştirmek için uğraşırken diğer taraftan ilkeler adına ölümüne savaşan insanlardır.

Filmin kurgusunda Doğu'nun erkekleri ilk defa samuray olarak, alaca karanlıkta sisler içindeki ormanın derinliklerinden ürkütücü gölgeler halinde çıkarak, çığlık ve haykırırlarla ölümü hiç düşünmeden sadece öldürmek için tüfeklerin üzerine saldıran vahşi hayvan sürüsü gibi görünürler. Eylem akışında yakın çekim teknikleriyle kafa kesen, sürekli dövüşen, kılıcıyla yaşayan, düşünmeyen biat kültürüne sahip, etek şeklindeki giysiler içinde, sert erkekler olarak yansıtılır. Yönetenler ise giysileri ve davranışlarıyla uygar batılı erkekler gibi gösterilmiştir. Kadınlara ise sadece tarlalarda ve evde tam bir itaatkârlık içinde sessizce çalışırken görüntülenir. Onlar Oryantalist anlayışın ön yargılarına uygun olan doğu yaşamında erkeklerin arkasındaki gölgelerdir.

Batı ve Doğu arasındaki ontolojik ve epistemolojik ayrım, bilim, öteki ve hegemonya anlayışı içinde uzamsal ve tarihsellik üzerine kuruludur. Bu amaca yönelik olarak Batı, sanatın enstrümanları edebiyat, sinema ve resim kullanılmıştır. İncelenen seçili Filmde bu amaca yönelik olarak senaryolaştırılıp beyazperdeye uyarlanmıştır. Bu Filmde sanki Batı gelişmişlik nedeniyle kültürel olarak bozulmuş ve insanlar kimlik bunalımına girmişler ama beklenmedik bir şekilde bunun çözümünü Doğunun kültürel zenginliğinde ve naifliğinde yeniden bulmuşlar gibi izlenim yaratılsa da aslında film dolaylı olarak Oryantalist anlayış doğrultusunda doğunun nesneleşmesinin altını çizmektedir.

Yüzbaşının serüveninde Batı tanımlaması, J.J. Rousseau'nun 'ilerlemenin oluşturduğu medeniyeti insanlar için bir bozulma unsuru' olarak gören kültür kötümserliği (Kulturpessimismus) felsefesine uygunluk gösterirken, Doğu tanımlaması ise Dağlardaki Samurayların yaşadığı köy 'medeniyetin henüz ulaşamadığı ve bozulmadığı ütöpik bir uzam olarak' 'Doğuya dön' (Zürück zur Natur) mottosuna uygunluk gösterir. Nitekim Filmin ilk eylem akışında yüzbaşı katıldığı Amerika'da ki (Batı) vahşi savaşlar nedeniyle madden ve manen bunalıma düşmüş kabuslar içinde kendini arayan bir asker

olarak görünür. Ancak eylem akışında samuraylara esir düştüğünde onların kültürünü ve değerlerini öğrenir ve filmin sonunda Doğuya dönerek kendini orada bulur. Ortaya çıkan durum E.Said'in şarklı medeniyetle uyumu imleyen yaklaşımıyla eşdeşlik gösterir. Öte yandan bir diğer bakışla Oryantalist anlayış bu bağlamda ters yüz edilerek Batı vahşi, Doğu ise uygar olarak ortaya konmuştur. Alışılmış kavramlar anlamlarını değiştirerek hatta karşı anlam taşıyarak alt üst edilmiş olarak verilmiştir. (Mundus Perverus) Bu durum seyircide yadırgama yaratarak, aktarılmak istenen gerçek olguyu anlamasını sağlar. Önce izleyicinin ekin bilgisinde doğru bildiği gerçekler verilerek 'kabul edirlilik' ve 'tutarlılık' sağlanmış, bilgisellik ve tarihsellik aktarımları üzerinden amaca yönelik sorgular oluşturulmuştur. 'Ötekinin' kabul edilebilirliği hususunda kahramanların bireysel serüvenleri, izleyicinin beklenti ufkunda 'kılıcın, kendinde eski ve yeniyi birleştiren' olarak adlandırılması gibi kimi göndermeler, ussal bir kaynaşma yaratırken, filmin arka dokusunda kalın çizgilerle Oryantalizmin temelini oluşturan Batının bilgi ve kültür gelişmişliğinin doğuya üstünlüğü, bir diğer söylemle, Batının özne Doğu'nun ise sadece nesne olduğu, izleyicinin belleğine kalıcı olarak yansıtılır. Nitekim Filmin sonunda paradoksal şekilde pekte kültür geçmişi olmayan Amerikan ordusu üniformasıyla yüzbaşının zengin bir kültüre sahip Japonya'nın imparatoruna 'Size onun nasıl öldüğünü değil nasıl yaşadığını anlatayım' diyerek Japon kültürünü hatırlatıyor olması bunun en anlamlı göstergesidir. Filmde doğrudan aktarılanların aksine temel alt bildirim, söylenenden söylenmeyenin çıkarsandığı anlam, Batının Doğuya üstünlüğüdür. Doğu ve Batı kültürlerinin somutlanmasında filmdeki kahramanların giysileri ve dilleride simge olarak kullanılmıştır.

İç dünyası içinde sıkışmış 'ben'in çeşitli görünümelerini yansıtan Algren, başlangıçta Batı kültürünün temsilcisi olarak subay giysisi ile Doğuya karşı savaşır, sonra samuray kıyafeti içinde Batının temsil ettiği güçlere karşı isyanın içinde yer alır ve isyanın bastırılmasıyla tekrar Amerikan subay üniformasıyla görünür, Filimin sonunda sivil batılı giysilerle evi olarak düşündüğü Taka'nın köyüne gider. Doğunun temsilcisi karşıt figür Katsumato ise tek bir giysim tarzıyla, elbise ile perdeye yansır. Yüzbaşının giysileri dolaylı olarak filimin olay örgüsünü de yansıtır. İsyen öncesi, isyan, isyan sonrası, köye dönüş şeklindeki eylem zinciri, Batı (Subay üniforması), Doğu (Samuray giysisi), Batı (Subay üniforması), Doğu (Batı Giysisi) ile görselleştirilir. Ayrıca Taka'nın kocasını öldüren Algren'e, kocasının savaş giysisini (zırhını) verdiği sahne, eylem akışında bir dönüm noktası olarak Algren'in doğuda bir ev bulmasının nedenini oluşturur. Sosyal ve politik olarak Batının her şeye üstün gelen bilgisinin yarattığı güce rağmen o kişisel olarak Doğunun naifliğini tercih etmiştir.

Bir diğer batı doğu çatışması İngilizce ve Japonca üzerinden yansıtılır. Filimin başından sonuna kadar egemen olan dil, Lingua Franca, (anlaşma dili) İngilizcedir. Katsumato İngilizcesini Geliştirmeye çalışır, Japon imparatorluk Toplantısında İngilizce hâkim dildir. Doğunun kültürü batının dili ile değişime başlamıştır. Öte yandan Batının temsilcisi olarak Algren de Japonca öğrenmeye uğraşır. Filimdeki karşılıklı bu Doğu- Batı, Batı-Doğu çizgisindeki tüm denemeler E. Said'in Oryantalizm bağlamında ortaya koyduğu Batının ön yargılardan sıyrılarak Doğuyla uyum içinde olmasının gerekliliği konusundaki düşünceleriyle uyum gösterir.

Sonuç

Doğu'yu tanımak, anlamak ve anlamlandırmak için akademik bir disiplin olarak kurulan oryantalizm diğer bir deyişle Doğu bilimi bir düşünce bütünüdür ve bir çok alanda yansımalarına rastlanır. Ayrıca sömürgeciliği, meşrulaştırmayı ve Doğuyu nesneleştirmeyi öngörür. Bu bağlamda Oryantalist düşüncenin izleri kitleye aktarılabilmesi ve yeniden üretilmesi amacıyla sinema filmleri sıkça kullanılmaktadır. Zira izleyicilerin farkına varmadan, verilen mesajı içselleştirmesini sağlamak,

sinemanın amaçlarından biridir. Kendine özgü kurgu, çekim açıları ve ışık gibi sinematografik teknikler ve simgelerle alana ait gönderilerin seyirciyle bütünleşmesini sağlar. Öte yandan filmin öykünün uzam ve zamansal ilişkisi, karşıt figürler, mitoloji, efsane ve rüyalar oryantalist öğelerin belirlenmesinde önemli göstergelerdir.

Kaynakça

- Bernstein, M.(1997). Introduction, (Editörler), Matthew Bernstein ve Gaylyn Studlar. Visions of the East: Orientalism in Film, New Jersey: Rutgers Uni. Pres..
- Cuff, E. C., Sharrock, W.W., Frans, D.W.(2006) Sosyolojide Perspektifler, Say Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M (1987) Söylem Düzeni, Hil Yayınları, İstanbul
- Genç, N. (2011) II.Uluslararası Edebiyat ve Bilim-1 Sempozyumu. Ankara Üni. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. yay. Ankara
- Keyman, E. E. (2002) Globalleşme, Oryantalizm ve Öteki Sorunu, Doğu Batı Düşünce Dergisi s.27 s.11-32
- Rubin, A. N. (2014) Edward W. Said (1935-2003) A.Yıldız (Der) Oryantalizm Tartışma Metinleri Doğu Batı Yayınları, Ankara
- Said, S. W (1998) Oryantalizm (Doğubilim): Sömürgeciliğin Keşif Kolu Çev: N.Uzel ,İrfan Yayıncılık, İstanbul
- Spivak, G.C. (2017) Yapısöküm, Postkolonyalizm, Madunluk, Zoom Kitapları. İstanbul.